

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2012

EACNAMAÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

ARDLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIÐ

DÉ CÉADAOIN, 6 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

- Roinn A** Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.
- Roinn B** Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1** agus **dhá cheist** ar bith eile a fhreagairt.
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na **Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.
- Roinn C** Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **ceist amháin** ar ábhar rognach a fhreagairt,
ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b)** nó **cuid (c)**.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair rognacha **1** agus **3**.
Tá **40** marc ag gabháil le hábhar rognach **2**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair deich gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Tabhair príomhfheidhm amháin atá ag sóidiam sa réim bia. (6)

Liostaigh dhá fhoinse mhaithe sóidiam sa réim bia.

- (i) _____ (ii) _____

2. Mínigh gach ceann de na téarmaí seo a leanas. (6)

- (i) *Lipeapróitéiní íseal-dlúis (LDL)* _____

- (ii) *Lipeapróitéiní ard-dlúis (HDL)* _____

3. Mínigh an ról atá ag eiblitheoirí i dtáirgeadh bia. (6)

4. Cad is *sainbhianna* ann agus tabhair **dhá** shampla de bhianna den sórt sin. (6)

(i) *Sainbhianna* _____

(ii) *Samplai* _____

5. Comhlánaigh an tábla seo a leanas maidir le bianna malartacha (núíosacha) próitéine. (6)

	Foinse	Táirge
Planda		
Miocrorgánaigh		

6. Ainmnigh **trí** mhodh traschurtha teasa agus tabhair sampla **amháin** de mhodh cócaireachta a léiríonn an úsáid a bhaintear as gach ceann díobh. (6)

Modh Traschurtha Teasa	Modh Cócaireachta

7. Ainmnigh **trí** earnáil mhóra de thionscal bia na hÉireann. (6)

(i) _____

(ii) _____

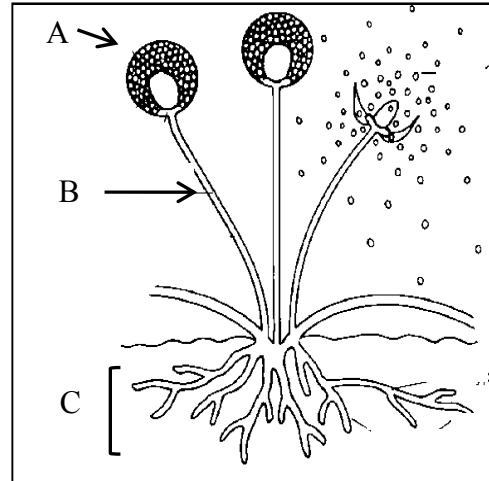
(iii) _____

8. Maidir le múscaín, ainmnigh na páirteanna A, B agus C. (6)

A _____

B _____

C _____

9. Tabhair breac-chuntas ar an gcosaint a thugann an tAcht um Fhaisnéis do Thomhaltóirí, 1978 don tomhaltóir. Tabhair **dhá** pointe. (6)

(i) _____

(ii) _____

10. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste a bhaineann le hárachas sláinte príobháideach. (6)

(i) _____

(ii) _____

11. Maidir le taighde tomhaltais, déan idirdhealú idir an **dhá** mhodh seo a leanas: (6)

(i) *Taighde Deisce* _____

(ii) *Taighde Allamuigh* _____

12. Mínigh an lipéadú fuinnimh mar a bhaineann sé le fearais tí. (6)

Ainmnigh **dhá** fhearais tí a mbíonn lipéad fuinnimh orthu.

(i) _____ (ii) _____

Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceistanna 2, 3, 4 agus 5.

- 1. Is é ‘treoirínite cothaithe bunaithe ar bhia’ an téarma iomlán eolaíochta do shraith teachtaireachtaí maidir le hitheachán sláintiúil a chuirtear ar fáil do phobal, i dtéarmaí an mhéid agus na gineálacha bia ba chóir a ithe ar mhaithe le bheith sláintiúil.**

(Údarás Sábháilteachta Bia na hÉireann, FSAI)

Chuir an FSAI moltaí nua le chéile do threoirínite bunaithe ar bhia maidir le hitheachán sláintiúil in Éirinn. Sa tábla thíos tá sliocht a bhaineann leis an riar laethúil atá molta de dhá ghrúpa bia (arán/gránaigh agus torthaí & glasraí).

Aois		5-13 bliana		14-18 mbliana		19-50 bliain		51+ bliain	
Inscne		Fir.	Bain.	Fir.	Bain.	Fir.	Bain.	Fir.	Bain.
An riar d’arán & de Ghránaigh etc.	Gníomhach go leor	3-5	3-4	5-7	4	5-7	4-5	4-5	3-4
	Neamh-gníomhach	3-5	3-4	4-5	3	4-6	3-4	4	3
An riar de Thorthaí & de Ghlasraí		5	5	5-6	5	5-7	5-6	5	5

- (a) Maidir leis an dá ghrúpa bia a bhfuil tagairt dóibh sa tábla, déan trácht ar na héagsúlachtaí sna moltaí atá déanta agus luaigh cúiseanna a d’fhéadfadh a bheith leo. (24)
- (b) Tabhair cuntas ar charbaihiodráití agus déan tagairt dóibh seo:
- struchtúr ceimiceach monaisiúicríde
 - déanmhaíocht déshiúicrídí
 - hidrealú an tsiúcra agus inbhéartú san áireamh. (24)
- (c) Déan plé ar an tábhacht a bhaineann le cothromaíocht a bheith idir iontógáil fuinnimh agus aschur fuinnimh. (12)
- (d) Luaigh treochtaí comhaimseartha maidir le cleachtais siopadóireachta do bhia agus déan plé orthu. (20)

2. ‘Tá beagnach seisear as gach deichniúr ar an eolas faoin teachtaireacht “cúig chuid nó níos mó in aghaidh an lae” ach maíonn muintir na hÉireann, ar an meán, nach bhfuil ach trí chuid torthaí agus glasraí á n-ithe acu in aghaidh an lae.’ (An Bord Bia)

(a) Déan plé ar na roghanna atá ar fáil faoi láthair do thomhaltóirí agus iad ag roghnú agus ag ceannach torthaí agus glasraí. (12)

(b) Tabhair sonraí faoi thábhacht chothaitheach torthaí nó glasraí agus ar an méid a chuireann an ceann a roghnaíonn tú leis an réim bia. (20)

(c) Tabhair cuntas ar Vitimín A faoi gach ceann de na ceannteidil seo a leanas:

- feidhmeanna bitheolaíoch
- iarmhairtí na heaspa
- airíonna.

(18)

3. ‘Is ceart í an tsábháilteacht bia, ní pribhléid.’ (SafeFood, 2007)

(a) Lena chinntiú go bhfuil bia sábháilte lena ithe, déan plé ar thábhacht gach ceann díobh seo a leanas:

- stóráil bia
- modhanna cócaireachta agus atéimh
- sláinteachas sa chistin.

(24)

(b) Ainmnigh modh úrchaomhnaithe baile amháin ina mbaintear úsáid as teas agus mínigh an prionsabal atá i gceist. (16)

(c) Tabhair breac-chuntas ar ról na Roinne Talmhaíochta, Bia agus Mara ó thaobh sábháilteachta bia de. (10)

4. ‘Ar na cinntí airgeadais is tábhachtaí a dhéanfaidh tú le linn do shaoil tá teach a cheannach.’ *(www.myhome.ie)*

- (a) Déan plé ar na tosca a mbíonn tionchar acu ar na roghanna tithíochta a dhéanann an duine aonair agus an teaghlach. Déan tagairt do **gach** ceann díobh seo a leanas:
- tosca geilleagracha
 - beartas náisiúnta tithíochta
 - treochtaí i bhforbairtí tithíochta. **(24)**
- (b) Ainmnigh cineál **amháin** morgáiste atá ar fáil do dhaoine a d’fhéadfadh teach a cheannach agus déan cur síos air. **(14)**
- (c) Ainmnigh, agus tabhair sonraí maidir le, scéim Údaráis Áitiúil **amháin** atá ar fáil do dhaoine a bhfuil tithíocht de dhíth orthu. **(12)**

5. ‘Anois, níos mó ná riamh, aithnítear go bhfuil cearta ag daoine óga.’ *(Unicef)*

- (a) Tabhair breac-chuntas ar **cheithre** cheart atá ag páistí sa teaghlach. **(12)**
- (b) Déan plé ar **gach ceann** díobh seo a leanas:
- na deacrachtaí a d’fhéadfadh a bheith ag an aonad teaghlaigh nuair a bhíonn riachtanais speisialta ag páiste **agus**
 - na deacrachtaí a d’fhéadfadh a bheith ag an aonad teaghlaigh nuair a bhíonn riachtanais speisialta ag tuismitheoir. **(24)**
- (c) Scríobh nóta eolais ar an Acht um Chúram Leanaí, 1991. **(14)**

Roinn C

Freagair ceist roghnach amháin as an roinn seo.

Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 1(a) agus 1(b) nó 1(c) a fhreagairt.

1.(a) ‘Má éiríonn linn ar fad a bheith ar an eolas faoin gcumhacht atá againn ó thaobh éifeachtúlacht fuinnimh de agus má bhainimid an úsáid cheart aisti, is mór an difríocht is féidir linn a dhéanamh i dteannta a chéile dúinn féin, dár bpócaí agus don timpeallacht.’
(Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann)

(i) Déan plé ar cheithre thoisce ba chóir a chur san áireamh agus córas téimh á roghnú do theach nua. (16)

(ii) Déan cur síos ar córas téimh lárnaigh de chineál amháin atá oiriúnach do theach teaghlaigh agus déan tagairt dóibh seo:

- foinse breosla/fuinnimh
- an prionsabal oibriúcháin, modhanna traschurtha teasa san áireamh
- an tionchar ar an timpeallacht. (24)

(iii) Mínigh, agus samplaí á dtabhairt agat, an chaoi ar féidir leibhéil an chompoird theirmigh sa teach a rialú. (10)

agus

1.(b) (i) Déan plé ar an tábhacht a bhaineann le dóthain aerála a bheith i dteach. (15)

(ii) Mol modh aerála saorga amháin atá oiriúnach do chistin agus déan cur síos ar phrionsabal oibriúcháin an mhodha atá molta agat. (15)

nó

1.(c) Is é atá i gceist leis an dearadh intí ná go ndéantar cinneadh maidir le struchtúr spáis, le riachtanais na n-áititheoirí agus leis an stíl is fearr a oireann don dá ní.

(i) Luaigh, agus samplaí á dtabhairt agat, conas a bheadh tionchar ag gach ceann díobh seo a leanas ar dhearadh intí an tí:

- feidhm an tseomra
- costas
- feasacht timpeallachta (comhshaoil). (18)

(ii) Mínigh dhá ghné den dearadh agus tabhair sampla d'fheidhmiúchán gach ceann díobh sa dearadh intí. (12)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 2(a) agus 2(b) nó 2(c) a fhreagairt.

2.(a) ‘D’éirigh le cúrsaí eacnamaíochta agus an cur chuige nua i leith an fhaisin, i bhfad níos mó de na leanúnaithe faisin a stiúradh i dtreo ráillí na bhfaisean ón tseanáire.’

(www.stylebible.ie)

- (i) Déan measúnú ar thionchar na dtosca socheacnamaíochta ar thionscal an éadaigh. (15)
- (ii) Tugadh cuireadh duit dul chuig cóisir bhreithlae cara leat a bheidh 18 mbliana d’aois agus is é an téama a bheidh ann na ná 1980idí. Tarraing sceitse den fheisteas a chaithfeá chuig an gcóisir agus déan cur síos air. (10)

agus

- 2.(b) (i) Déan plé ar an gcúis a bhfuil tóir ar fhabraicí cumaisc in éadaí nua-aoiseacha. (6)
- (ii) Leag amach torthaí staidéir a rinne tú ar fhabraic chumaisc **amháin**. Déan tagairt dóibh seo:
- an t-ainm
 - na hairíonna
 - na húsáidí. (9)

nó

2.(c) Tá tionchar ag modhanna comhdhéanta fabraice ar chuma, ar airíonna agus ar fheidhmíocht na fabraice.

Maidir le déantúsaíocht teicstílí, ainmnigh **gach ceann** díobh seo a leanas agus déan cur síos orthu:

- teicníc chomhdhéanta fabraice **amháin**
- modh **amháin** chun dathanna a chur uirthi
- modh **amháin** chun dearadh a chur uirthi. (15)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3(a) agus 3(b) nó 3(c) a fhreagairt.

- 3.(a) Tá líon ard na ndaoine atá gan phost agus bagairt leanúnach na dífhostaíochta ar na rudaí is mó atá ag cur isteach ar gheilleagar na hÉireann. Taispeánann na figiúirí a d'eisigh an Phríomh-Oifig Staidrimh gur mhéadaigh ráta caighdeánaithe na ndaoine atá gan phost go 14.4% i mí Dheireadh Fómhair 2011. I measc na ndaoine a chláraigh mar dhaoine dífhostaithe bhí 93,013 duine a bhí ag éileamh Sochar Cuardaitheora Poist agus 301,333 duine a bhí ag éileamh Liúntas do Lucht Cuardaigh Fostaíochta.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>Rátaí dífhostaíochta in Éirinn</i>	4.4%	4.5%	6.4%	11.8%	13.7%	14.2%

(Rátaí caighdeánaithe dífhostaíochta, coigeartaithe de réir na ráithe. An Phríomh-Oifig Staidrimh)

- (i) Ag cuimhneamh duit ar an eolas thuas, déan plé ar an dífhostaíocht in Éirinn. (20)
- (ii) Déan anailís ar an gcaoi a raibh tionchar ag **gach** ceann díobh seo a leanas ar na rátaí reatha dífhostaíochta:
- suíomh geografach (tíreolaíoch)
 - an geilleagar domhanda
 - leibhéal an éilimh ar tháirgí agus ar sheirbhísí. (20)
- (iii) Ainmnigh freagairt reachtúil **amháin** maidir le fostaíocht a chruthú agus tabhair sonraí faoi. (10)

agus

- 3.(b) Má bhaineann tú úsáid chríonna as do chuid am fóillíochta, déanfaidh sé do leas san fhadtéarma.

- (i) Tabhair sainmhíniú ar fhóillíocht **agus** déan plé ar a luach i sochaí an lae inniu. (18)
- (ii) Déan plé ar na tosca a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar an rogha a dhéanann duine maidir le gníomhaíochtaí fóillíochta. (12)

nó

- 3.(c) (i) Déan plé ar na príomhthosca a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar riachtanais an teaghlaigh i gcás cúram leanaí. (12)
- (i) Ainmnigh **dhá** chineál rogha ó thaobh cúram leanaí de atá ar fáil ag tuismitheoirí agus déan measúnú orthu. (18)

Leathanach Bán